

ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ ΧΥΤΗΡΗΣ

Το να είσαι πολιτικός και ταυτόχρονα ποιητής είναι για τον Τηλέμαχο Χυτήρη μια διαμάχη γοπητευτική μεταξύ της σκληρής πραγματικότητας και των στοχασμών. Αν θα έπρεπε να επιλέξει μια ιδιότητα θα ήταν αυτή του ποιητή, η οποία θα τον πάει μέχρι τέρας της ζωής. Η σχέση του με την Κύπρο ξεκινά από τα μαθητικά του χρόνια, με τις διαδηλώσεις για την ένωση και μεγάλωσε με το τραύμα που λέγεται Κυπριακό.

«Για μας το Κυπριακό ήταν τραύμα από τη στιγμή που το γνωρίσαμε»

> «Ο Ανδρέας Παπανδρέου ήταν μια τύχη στη ζωή μου, ήταν ο δάσκαλός μου που έγινε και φίλος»

Της Αντιγόνης Σολωμνίδου Δρουσιώτου

ΗΛΘΑΤΕ στην Κύπρο καλεσμένοι της ΕΔΕΚ για να παραστείτε στο μνημόσυνο του Ανδρέα Παπανδρέου. Πόσο μεγάλη είναι η απώλεια, έντεκα χρόνια μετά; Πολύ μεγάλη, γιατί ο Ανδρέας Παπανδρέου ήταν μια προσωπικότητα που σφράγισε με την παρουσία του, τη σύγχρονη Ελλάδα. Η κληρονομιά που έχει αφήσει είναι αισθητή στον τόπο. Δεν είναι τυχαίο που ένας άλλος Παπανδρέου, ο Γιώργος, είναι σήμερα πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ και όλες οι θεσμικές μεταβολές που έγιναν επί ΠΑΣΟΚ διατηρούνται σε μεγάλο βαθμό στη χώρα.

-Τι κρατά σήμερα ο κόσμος από τον Ανδρέα Παπανδρέου; Το ότι ήταν ένας δικός του άνθρωπος. Για τον κόσμο δεν ήταν ο πρωθυπουργός Ανδρέας Παπανδρέου αλλά ο Ανδρέας.

-Πα σας τι ήταν; Για μένα ήταν μια τύχη στη ζωή μου, ήταν ο δάσκαλός μου που έγινε και φίλος. Έμαθα από αυτόν τα πάντα. Όταν για δέκα χρόνια είσαι κάθε μέρα μαζί του, γνωρίζεις εκ των προτέρων ποια θα είναι η θέση του σε ένα δεδομένο θέμα διότι έχεις γίνει ένα alter ego εκ των πραγμάτων.

-Τι γινόταν όταν διαφωνούσατε μαζί του; Το επιζητούσε για να διαφωνούσατε την τελική του γνώμη. Δεν ήταν καθόλου αυταρχικός. Αλλά όταν τελικά αποφάσιζε, έμενε αμετακίνητος στην πολιτική του.

-Βρεθήκατε ποτέ σε δύσκολη θέση λόγω μιας απόφασης που πήρε; Όχι, οι δύσκολες θέσεις που βρέθηκα ήταν λιγότερο πολιτικές και περισσότερο προσωπικές, αφορούσαν την ασθένειά του. Ο Εκπρόσωπος Τύπου στην Ελλάδα είναι ο άνθρωπος του Πρωθυπουργού. Ο Πρωθυπουργός ήταν ασθενής κάποιες φορές και μάλιστα βαριά, έτσι ο εκπρόσωπος της Κυβέρνησης έπρεπε μόνος του να αναλάβει το μεγάλο βάρος. Αυτές ήταν οι δύσκολες στιγμές που ένιωσα τη μεγάλη ευθύνη μπροστά στην απουσία του.

-Πού φάνηκε το μεγαλύτερο κενό; Ο Ανδρέας ήταν μια πληθωρική προσωπικότητα, ήταν σαν τον ήλιο που γύρω του γυρνούν όλοι οι δορυφόροι, έτσι το ΠΑΣΟΚ πέρασε μια περίοδο που το ίδιο έπρεπε να συνηθίσει χωρίς τον ιδρυτή του. Το ΠΑΣΟΚ στάθηκε διότι δημιουργήθηκαν νέες συνθήκες.

-Στάθηκε με έναν γνήτιο όπως τον Κώστα Σημίτη, μια εντελώς διαφορετική προσωπικότητα, με τον

οποίο επίσης συνεργαστήκατε. Ναι, ήταν ο κατάλληλος άνθρωπος την κατάλληλη στιγμή. Επί Σημίτη ο ευρωπαϊκός προσανατολισμός της χώρας προχώρησε πολύ. Ο Ανδρέας Παπανδρέου ήταν συναισθηματικός, ο άνθρωπος των οραμάτων, ο ποιητής, ο άνθρωπος των μαζών, που ενέπνεε. Ο Σημίτης είχε πιο τεχνοκρατική υποδομή, βασιζόταν περισσότερο στον εαυτό του, δεν ήταν ο άνθρωπος που ενέπνεε και ανέθετε, δούλευε ο ίδιος και έπρεπε εσύ να έχεις το φιλότιμο να δουλέψεις μαζί με τον Πρωθυπουργό μέχρι αργά το βράδυ.

-Ο Γιώργος Παπανδρέου; Είναι μια άλλη γενιά στην οποία εμείς τοντάρουμε πολλά διότι ο τόπος χρειάζεται ένα νέο που να μπορεί να εμπνεύσει και να κάνει αλλαγές ώστε να μην είναι η χώρα στο περιθώριο.

-Μια πρόσφατη δημοσκοπήση έφερε το ΠΑΣΟΚ μια ανάσα από τη Νέα Δημοκρατία. Πολλοί υποτίμησαν

το ΠΑΣΟΚ από την ίδρυσή του.

-Ο Γιώργος Παπανδρέου λέει, ότι δεν κατάφερε να εισπράξει τη δυσφορία του ελληνικού λαού απέναντι στη διακυβέρνηση Καραμανλή. Ναι, πολλά λέγονται στην πολιτική αλλά υπάρχει μια ουσία κάτω από τα πράγματα ότι το ΠΑΣΟΚ από την πρώτη στιγμή απέκτησε ρίζες μέσα στον ελληνικό λαό. Η κυβέρνηση Καραμανλή απέδειξε μέχρι που μπορεί να πάει και τι μπορεί να κάνει. Είμαι αισιόδοξος ότι όσο περνά ο καιρός τόσο περισσότερο ο κόσμος θα επανέρχεται στο ΠΑΣΟΚ, το οποίο θα γίνει και πάλι Κυβέρνηση. Λέγεται ότι ξανασκέφτεται η Κυβέρνηση κατά πόσο μπορεί να πάει τέλη Σεπτέμβρη, αρχές Οκτώβρη σε εκλογές ή στο τέλος της περιόδου, δηλαδή το Μάρτη. Θα δούμε - εμείς πάντως είμαστε τόσο εγωιστές που χάνουμε και το καλοκαίρι μας. Ενόψει εκλογών οι διακοπές περιορίζονται σε κάποιες μέρες του Αυγούστου.

Στην Κύπρο, σου μιλά η Ιστορία

-Πώς νιώθετε κάθε φορά που έρχεστε στην Κύπρο; Έχω φίλους από την Κύπρο. Το πρώτο συλλαβτήριο που έκανα στην Κέρκυρα ως μαθητής του Γυμνασίου ήταν για την ένωση. Μεγάλωσα με αυτό το τραύμα και το λέω έτσι διότι για μας το Κυπριακό ήταν τραύμα από τη στιγμή που το γνωρίσαμε.

-Πότε ήταν η πρώτη φορά που ήλθατε; Αρχές της δεκαετίας του '80. Η Μαρία ερχόταν στην Κύπρο τον καιρό της δικτατορίας για να συναντήσει τους γονείς της διότι απαγορευόταν να πάμε στην Ελλάδα. Πήγαιναν στο Δαυλό. Οι δικτάτορες επενέβαιναν στην Κύπρο και πίεζαν την Κυβέρνηση να μην αφήνει αυτούς που δούλευαν εναντίον της δικτατορίας να έρχονται στο νησί.

-Έβρισκαν πρόσφορο έδαφος; Η πίεση γινόταν πάντως, αλλά η Μαρία κατάφερε και ερχόταν. Έχω εφημερίδες της εποχής που αναφέρονται με καλά σχόλια όπως «πάμε στο Δαυλό, να πιούμε νερό, να τραγουδήσουμε όπως η Μαρία».

-Αδελφό κόμμα του ΠΑΣΟΚ είναι η ΕΔΕΚ. Πέρασαν περίοδο ψυχρότητας οι σχέσεις σας μετά το δημοψήφισμα; Δεν θα έλεγα ψυχρότητα, υπήρξε μια απηχάνια που βέβαια έχει ξεπεραστεί από την πρώτη στιγμή. Είναι δεδομένος ο σεβασμός προς το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος και ότι το περίφημο σχέδιο Ανάν μπαίνει στα συρτάκια της Ιστορίας, όπως τα διάφορα άλλα. Τώρα κανείς πρέπει να κοιτάξει μπροστά για να δει τι μπορεί να κάνει με τις δυνατότητες που δίνει η Ευρώπη.

-Πώς βλέπετε το Κυπριακό σήμερα; Περιμένω με τη νεώτερη εξέλιξη της Ευρώπης να συμπεριληφθεί το Κυπριακό και να φαίνεται αυτή η επίδραση περισσότερο. Νομίζω ότι θα συμβεί σε θέματα κυρίως οικονομίας.

-Η οικονομία μπορεί να λύσει μια πολιτική διαμάχη; Ναι, παίζει ρόλο σε μεγάλο βαθμό.

-Μπορεί όμως ο οικοδομικός οργανισμός που γίνεται τώρα στα κατεχόμενα να φέρει τη δικαιοσύνη; Νομίζω ότι αυτό το αρνούνται όλοι.

-Το να αρνείται κάτι δεν σημαίνει ότι δεν θα συμβεί. Βρεθήκαμε και στο παρελθόν μπροστά από τετελεσμένα. Ναι, είναι αλήθεια ότι αυτό έχει συμβεί στο παρελθόν, αλλά δεν φαίνεται για την ώρα κάτι τέτοιο παρόλο που έχουν περάσει πολλά χρόνια και όσο περισσότερο περνούν τα χρόνια τόσο περισσότερο οι καταστάσεις μονομοιοποιούνται. Εξαρτάται πιστεύω πώς θα πάει η Τουρκία με τα εσωτερικά της αλλά και τα ευρωπαϊκά της.

-Τι κουβαλάτε κάθε φορά που φεύγετε; Θετικές αναμνήσεις αλλά και το τραύμα.

-Ο ποιητής τι βρρίσκει στην Κύπρο; Στην Κύπρο, σου μιλά η Ιστορία, ο ελληνισμός από τα βάθη των αιώνων και έτσι πρέπει κανείς να τη βλέπει, όχι επιφανειακά σαν ένα πρόβλημα που πρέπει να λύσουμε σε ένα τραπέζι.

-Έχετε κάνει και ζήσεις τόσα πολλά, έχετε κάποιο όνειρο; Ναι, να γεράσω ωραία με υγεία. Να είναι τα γεράματά μου δημοκρατικά, ήρεμα, κυρίως αξιοπρεπή. Να περπατάς στο δρόμο και να σου λένε καλημέρα, να σε εκτιμά ο κόσμος.

Οι συμπτώσεις κάνουν τη ζωή μας

ΔΥΣΚΟΛΗ η επιλογή της πολιτικής καριέρας σήμερα; Ναι, δύσκολη αλλά γοπητευτική, δεν είναι όπως παλιά...

-...Που ένας αντιδικτατορικός αγώνας σάς έκανε πολιτικό. Αυτό έγινε με μας, όσοι τότε αγωνιστήκαμε έναντι στη δικτατορία προκειμένου να εδρασηθεί η δημοκρατία στην Ελλάδα μπήκαμε στο καμίνι της πολιτικής και αναδειχτήκαμε.

-Αν δεν ήταν ο αντιδικτατορικός αγώνας μπορεί να μην γινόσασταν πολιτικός; Βεβαίως, διότι οι συμπτώσεις κάνουν τη ζωή μας, μη νομίζετε ότι την επιλέγουμε απολύτως.

-Ένας ποιητής πώς βρέθηκε να σπουδάξει γεωπονία στη Φλωρεντία; Κατάγομαι από την Κέρκυρα. Συμφώνησε η παρέα να πάμε όλοι μαζί να σπουδάσουμε στην Ιταλία. Όταν σκεφτόμασταν τι έριξε ένας την ιδέα για γεωπονία. Και όλοι πήγαμε γεωπονία. Μέσα στη Σχολή κατάλαβα ότι δεν ήταν για μένα, έτσι μόλις τελείωσα, γράφτηκα στη Φιλοσοφική, την οποία δεν τελείωσα διότι έπεσε η δικτατορία και γύρισα στην Ελλάδα. Ήμουν ήδη 29 ετών και έπρεπε να κάνω το στρατιωτικό μου.

-Τα χρόνια εκείνα... με διαμόρφωσαν. Αυτό που έχετε μπροστά σας φτιάχτηκε από ένα πάζλ, τα περισσότερα κομμάτια είναι Κέρκυρα και κυρίως Φλωρεντία.

-Πώς ήταν η ζωή στην Κέρκυρα; Η Κέρκυρα ήταν μια επαρχία μεν αλλά είχε τα χρόνια της μαθητείας μου μια διάχυτη πνευματικότητα.

-Εκεί οφείλεται η ποιητική φλέβα; Εκεί και στον πατέρα μου, στους καθηγητές του Γυμνασίου που ήταν πνευματικοί άνθρωποι, αφοσιωμένοι στο έργο τους και άξιζαν περισσότερο από αυτό που έδειχναν.

-Έχετε την ευλογία να γνωρίσετε χαρισματικές προσωπικότητες; Είναι αλήθεια, ίσως να οφείλεται σε κάποιο άστρο. Ο πατέρας μου ήταν λόγιος

της πνευματικής συντροφιάς της Κέρκυρας που είχε ως παράδοσή της την Επτανησιακή Σχολή, με τα πνευματικά περιοδικά και εφημερίδες με πνευματικές επιφυλλίδες. Ήταν αυτοδίδακτος και τα βιβλία που έγραψε για την Κέρκυρα είναι και η ομολογία τρίτων ισάξια πανεπιστημιακών και περιζήτητα μέχρι σήμερα.

-Πότε είκατε την πρώτη επαφή με το βιβλίο; Στο σπίτι είκαμε βιβλιοθήκη και από μικρός ανακάλυψα ότι μέσα στα βιβλία υπήρχε ένας ολόκληρος κόσμος που μου έγινε βίωμα μέχρι σήμερα. Δεν υπάρχει περίπτωση να ταξιδέψω χωρίς βιβλίο ή το βράδυ πριν να κοιμηθώ, να μη διαβάσω. Για να μη σας πω ακραίες καταστάσεις.

-Δηλαδή; Για να ασχοληθώ με την ποίηση σκώνομαι με Ζάββατο και Κυριακή στις πέντε το πρωί και μέχρι τις δώδεκα το μεσημέρι ασχολούμαι με αυτό, αφήνοντας όλα τα υπόλοιπα της πολιτικής ζωής που είναι πολλά, δυσσιπύλατα και επιβαρυντικά.

-Και ψυχοφθόρα... γι' αυτό πρέπει να μπεις σε έναν άλλο κόσμο. Το μεζεζέβγα στον κόσμο αυτό, μου έχει γίνει τέτοια συνήθεια που μου είναι απαραίτητη.

-Για να ισορροπήσετε; Οπωσδήποτε, διότι εάν δεν είχα την ποίηση, τη γραφή και τα βιβλία τότε θα ήμουν κακός σε όλα, γι' αυτό αν με ρωτήσετε από τα δυο τι προτιμώ, θα σας απαντούσα την ποίηση, χωρίς καμία αμφιβολία, η οποία θα πάει μέχρι τέρας της ζωής.

-Οι λέξεις στα χέρια ενός ποιητή τι είναι; Είναι η αποκατάστασή τους, διότι οι λέξεις έχουν τελείως φθαρεί από τη δημόσια τους χρήση.

-Νιώσατε τον ποιητή Χυτήρη να διαμαρτύρεται στον πολιτικό; Ναι, πρέπει να σας πω ότι αυτές είναι ίσως και οι καλύτερες στιγμές διότι σημαίνει ότι έχεις μια ζωντάνια μέσα σου. Η διαμάχη με τις αντιμαχόμενες και αντικρουόμενες μεταξύ τους κα-

ταστάσεις, είναι μια εσωτερική ζωντάνια που σε κρατά σε εγρήγορη και ποτέ δεν δειλιάσα μπροστά της. Αυτό που ασχολείται με την ποίηση μαζεύει με το μάτι, με τα αυτιά, με τη γενικότερη του εμπειρία και κάποια στιγμή επεξεργάζεται όλα αυτά μέσα του. Το να είσαι πολιτικός και ταυτόχρονα ποιητής πιστεύω με ότι είναι μια διαμάχη γοπητευτική μεταξύ της πραγματικότητας, της σκληρής στιγμής και ταυτόχρονα των συναισθημάτων και των στοχασμών.

-Ένας ποιητής παντρεμένος με μια λιρική ερμηνεύτρια όπως τη Μαρία Φαραντούρη είναι μια άλλη ευλογημένη στιγμή; Είναι χωρίς καμία αμφιβολία διότι είμαστε μαζί 40 χρόνια, από το 1968. Είναι αυτό που λέμε κύλιση ο τέντζερης και βρήκε το καπάκι, με την έννοια ότι υπήρχαν κοινά ενδιαφέροντα, κοινές ανησυχίες.

-Ο αντιδικτατορικός αγώνας σάς έφερε κοντά; Ναι. Είμαστε η λεγόμενη γενιά του '60 με τα πολιτικά αιτήματα για περισσότερη παιδεία, ελευθερία και ταυτόχρονα πολιτισμό. Θυμάμαι έτρεχα το πρωί σε διαδηλώσεις και το βράδυ πήγαινα στην μουσική και άκουγα Μαρία Φαραντούρη και άλλους.

-Δυο προσωπικότητες αυτόφωτες πώς κατάφεραν να συμβιώσουν για 40 τόσα χρόνια; Σαν παιδιά και οι δυο μιας συγκεκριμένης εποχής, δεν έχουμε αλλάξει πολύ και αυτό βοήθησε στο να είμαστε μαζί. Ίσως να βοήθησε και το ότι οι καθένας ασχολείται με τον τομέα του.

-Με μεγάλη αφοσίωση και μεγάλη επιτυχία... και ο καθένας βοηθά τον άλλο.

-Ακούετε τα τραγούδια της Μαρίας; Δεν μπορώ να μην τα ακούω διότι οι πρόβες γίνονται στο σπίτι, οπότε είναι αναπόφευκτο να πω τη γνώμη μου, όπως επίσης να ακούσω και τη γνώμη της Μαρίας για την πολιτική.

-Και ο γιος σας Στέφανος παίζει κρουστά στο σπί-

τι; Ναι. Ο Στέφανος με την παρέα του παίζει δίπλα σε ένα υπόγειο δωμάτιο που μετέτρεψαν σε στούντιο. Είναι άλλη μουσική και άλλο στυλ ο Στέφανος.

-Πώς είσατε ως γονείς; Φιλικόι. Ευτυχώς μεγάλωσε καλά και αυτό ήταν ο μεγάλος μας φόβος διότι μικρός άνοιξε την τηλεόραση και έβλεπε τον πατέρα του, μετά έβλεπε τη μητέρα του, αλλά κατάφερα να δημιουργήσουμε μια φιλική απλή σχέση μαζί του.

-Είσατε παρόντες στο μεγάλωμά του; Είμαστε μια ο ένας, μια ο άλλος, ποτέ μαζί. Μια εποχή τον έβλεπα τα Σαββατοκύριακα και οι διακοπές μου ήταν αφιερωμένες στο Στέφανο. Πηγαίναμε οι δυο μας φίλοι να παίξουμε μπάλα, να κάνουμε μπάνιο, στην Κέρκυρα στο χωριό. Έτσι δεν μεγάλωσε καταπιεσμένος από τα δικά μας ονόματα που ήταν ο φόβος μας.

-Πόσο χρονών είναι σήμερα; Είκοσι δύο και σπουδάζει Επικοινωνία στο Πανεπιστήμιο.

